

ВІДГУК

офіційного рецензента
на дисертаційну роботу

"Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва"

здобувачки ступеня доктора філософії

Михіденко Марти Олександрівни

з галузі знань 19 - Архітектура та будівництво

за спеціальністю 191 - Архітектура та містобудування

Детальне вивчення дисертації Михіденко Марти Олександрівни "Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва" дозволяє зробити узагальнені висновки стосовно актуальності, достовірності та обґрунтованості основних теоретичних положень, висновків та рекомендацій, наукової новизни, практичного значення та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Актуальність теми дослідження.

Дисертаційне дослідження присвячене надзвичайно актуальній для сучасної України темі - функціонально-планувальній організації сільських територій у приміських зонах, зокрема навколо Києва, як найбільшого міста країни. Актуальність роботи обумовлена низкою вагомих факторів.

По-перше, стрімка урбанізація та субурбанізація в передмістях Києва призводить до хаотичної трансформації сільських населених пунктів, втрати їхньої ідентичності та екологічної деградації територій. Робота комплексно аналізує ці процеси та пропонує науково обґрунтовані підходи до їх регулювання.

По-друге, дослідження органічно вписується в сучасні пріоритетні напрямки розвитку архітектури та містобудування в Україні, зокрема відповідає завданням реформи децентралізації та стратегічним цілям просторового планування територій. Воно також резонує з положеннями «Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки», що підкреслює його зв'язок з національними програмами.

По-третє, дисертація своєчасно відповідає на сучасні глобальні виклики, пов'язані з впровадженням принципів сталого розвитку, збереженням екологічної рівноваги та культурної спадщини сільських територій. Особливо важливим є акцент на використанні сучасних ГІС-технологій для моделювання функціонально-планувальної організації, що відповідає світовим тенденціям в галузі.

Взаємодія міста та прилеглих сільських територій набуває особливої гостроти в контексті зростаючої субурбанізації, і тому науково обґрунтовані принципи та рекомендації, представлені в роботі, є вкрай необхідними для збалансованого розвитку приміської зони Києва.

Обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації побудовано на аналізі 274 джерел, які включають ґрунтовні наукові праці, монографії, статті, законодавчі документи, іноземні джерела. Проведено аналіз сучасного закордонного досвіду впровадження принципів та реалізації методів організації сільських територій у приміських зонах найбільших міст.

У своєму дослідженні автор використовує загальнонаукові та спеціальні архітектурні методи. В роботі сформульовано основні принципи функціонально-планувальної організації сільських територій приміської зони Києва, розроблено класифікацію сільських територій та надано практичні рекомендації щодо їхнього проєктування.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- проведенням аналізу теоретичних та практичних джерел, що стосуються даного дослідження, виявленням сучасних світових тенденцій організації сільських територій у приміських зонах найбільших міст;
- вивченням сучасного стану нормативної бази об'єктів даного типу;
- доповненням визначення містобудівних понять «сільські території»; «приміська зона»; «функціонально-планувальна організація сільських територій»;
- високим рівнем апробації основних теоретичних положень дисертаційного дослідження в одноосібних публікаціях у фахових виданнях України категорії «Б», доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях та впровадженні цих положень, що засвідчено актами впровадження.

Наведене вище дозволяє зробити висновок про те, що отримані результати дослідження є науково обґрунтованими, а також відповідають поставленій меті та завданням.

Новизна наукових положень та висновків

Дисертаційне дослідження демонструє значну наукову новизну, що проявляється в кількох ключових аспектах:

1. **Оригінальність підходу автора** полягає в комплексному погляді на функціонально-планувальну організацію сільських територій у приміській зоні, що враховує не лише містобудівні аспекти, але й екологічні, соціальні та

економічні фактори. Інтеграційний характер дослідження дозволяє подолати традиційну фрагментарність у підходах до планування сільських територій.

2. **Методологія дослідження** заслуговує окремої уваги через ефективне поєднання традиційних методів (аналіз літературних джерел, історичний аналіз) з сучасними технологіями (ГІС-аналіз та моделювання). Особливо інноваційним є використання геоінформаційних систем для створення функціонально-планувальної моделі сільських територій приміської зони Києва, що дозволяє враховувати просторові закономірності та візуалізувати результати дослідження.

3. **Найбільш значущими теоретичними розробками автора** можна вважати:

- систематизацію принципів функціонально-планувальної організації сільських територій, що враховують сучасні глобальні виклики (урбанізація, зміна клімату, втрата біорізноманіття);
- розроблену функціонально-планувальну модель сільських територій приміської зони Києва з використанням ГІС-технологій;
- наукове обґрунтування рекомендацій щодо впровадження запропонованої моделі на практиці.

4. **У порівнянні з існуючими дослідженнями** дана робота відрізняється фокусом на специфіці приміської зони Києва, що дозволяє враховувати унікальні характеристики цього регіону. Крім того, дисертантка провела аналіз міжнародного досвіду (зокрема, Великої Британії, країн Європи та Китаю), виявив ключові фактори успішного розвитку сільських територій, які можуть бути адаптовані для українських умов - це розширює загальнотеоретичне значення дослідження.

Практична цінність результатів

Практична цінність дисертаційного дослідження полягає в розробці конкретних інструментів та рекомендацій, які можуть бути безпосередньо впроваджені у практику просторового планування та управління розвитком сільських територій у приміській зоні Києва.

Оцінка наукових публікацій. В ході роботи над дослідженням було опубліковано 5 друкованих одноосібних статей у фахових виданнях України категорії «Б». Дані статті розкривають загальні теоретичні положення дисертаційного дослідження і додаткові супутні результати, отримані в ході дослідження, 1 стаття у науковому виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus (у співавторстві з керівником). Крім того опубліковано 13 тез

доповідей, що увійшли до збірок матеріалів науково-практичних конференцій, також автором було зроблено 2 доповіді на науково-практичних конференціях.

Здобувач має достатню кількість та якісь публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю й мови дисертації, її завершеності та оформлення

Представлене дисертаційне дослідження складається із анотації, списку публікацій, термінологічного словника, вступу, трьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Результати дослідження викладені на 213 сторінках, включаючи основну текстову частину дисертації зі 188 сторінок, 39 сторінки ілюстрацій, 30 сторінок списку використаних джерел (274 найменувань), а також додатки на 24 сторінках, з них 2 сторінки сертифікатів конкурсів і 1 сторінка довідки впровадження результатів дисертації. Дослідження є завершеною науковою працею, викладеною відповідно до вимог щодо оформлення, стилю та мови наукової праці.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначений зв'язок роботи з науковими програмами та стратегічними цілями, сформульовано мету, завдання, методи дослідження, наукову новизну результатів та їх практичне значення.

Дослідження присвячене аналізу теоретичних та практичних аспектів функціонально-планувальної організації сільських територій у приміських зонах найбільших міст.

У першому розділі «Аналіз теоретичного та практичного досвіду функціонально-планувальної організації сільських територій у приміських зонах найкрупніших міст» проведено аналіз сучасного стану досліджень у цій галузі, розглянуто історичний аспект освоєння сільських територій, проаналізовано ключові терміни та поняття, а також досліджено досвід різних країн у функціонально-планувальній організації сільських територій.

У другому розділі «Методика дослідження ефективної функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні Києва» розглядаються методологічні засади дослідження, обґрунтовується вибір методів дослідження, визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, а також описується хід дослідження.

У третьому розділі «Заходи з підвищення ефективності функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні Києва»

пропонуються принципи ефективної функціонально-планувальної організації, розробляється функціонально-планувальна модель сільських територій приміської зони Києва з використанням ГІС-технологій, а також надаються рекомендації щодо впровадження цієї моделі на практиці.

Робота має логічну побудову, матеріал є структурованим. Графічне наповнення дослідження відповідає текстовій складовій. Загальні висновки є обґрунтованими, відповідають поставленим задачам. Робота є завершеною, самостійною науковою працею, в якій досягнута загальна мета дослідження.

До основних здобутків дослідження доцільно віднести:

1. Можливості впровадження результатів у практику проєктування.

- Запропонована функціонально-планувальна модель сільських територій приміської зони Києва може слугувати основою для розробки та коригування містобудівної документації на місцевому рівні.
- Конкретні проєктні пропозиції для сіл Пірнове та Ровжі демонструють практичне застосування теоретичних принципів і можуть бути використані як зразки для інших населених пунктів.
- Рекомендації щодо організаційних, фінансових та правових аспектів впровадження моделі надають практичний інструментарій для органів місцевого самоврядування.

2. Значення для архітектурної освіти:

- Матеріали дослідження, особливо методологічні підходи та аналіз міжнародного досвіду, можуть бути інтегровані в навчальні програми з містобудування, просторового планування та розвитку територій.
- Використання ГІС-технологій для моделювання функціонально-планувальної організації територій демонструє сучасні підходи до вирішення містобудівних задач, що важливо для підготовки фахівців нового покоління.

3. Потенціал використання у нормативних документах:

- Запропоновані принципи функціонально-планувальної організації можуть бути включені до державних будівельних норм та стандартів щодо планування і забудови сільських територій.
- Розроблені методики оцінки ефективності функціонально-планувальної організації можуть стати основою для створення відповідних нормативних документів на державному та місцевому рівнях.

4. Вплив на вирішення конкретних архітектурних задач:

- Дослідження пропонує комплексні підходи до збереження ідентичності сільських поселень в умовах урбанізаційного тиску.
- Розроблені рекомендації щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій допомагають вирішити задачі балансу між економічним розвитком, соціальними потребами та екологічними вимогами.
- Запропоновані механізми моніторингу та оцінки ефективності впровадження моделі дозволяють своєчасно коригувати стратегії розвитку територій.

Особливу практичну цінність має розроблений автором механізм залучення громади до процесів планування та прийняття рішень, що відповідає сучасним принципам демократичного управління та може значно підвищити ефективність реалізації просторових стратегій на місцевому рівні.

Зауваження та дискусійні положення

При загальній позитивній оцінці дисертаційного дослідження є кілька зауважень та дискусійних положень:

1. Методологічні підходи та методологічна послідовність:

- У роботі недостатньо чітко визначено критерії розмежування понять "сільська територія" та "приміська зона", що може призводити до неоднозначних інтерпретацій результатів дослідження. Доцільно було б запропонувати більш чіткі просторові та функціональні критерії для їх розмежування.
- Методологія ГІС-аналізу та моделювання потребує детальнішого розкриття, зокрема, опису конкретних алгоритмів та параметрів, що використовувались при створенні функціонально-планувальної моделі сільських територій.
- У вступі поставлено завдання "розробити класифікацію сільських територій", але в розділі 2 класифікація представлена як готовий результат без достатнього обґрунтування процесу її створення. Потрібно було чіткіше показати етапи розробки класифікації та її валідації.

2. Співвідношення теорії та практики

- Надмірна увага до одного прикладу (Пірнівська громада) може обмежувати універсальність висновків для всієї приміської зони.
- Виділені 8 факторів взаємодії (економічні, політичні, соціально-демографічні тощо) представлені описово, але відсутня кількісна оцінка їх впливу та взаємозв'язків. Можливо було розробити систему вагових коефіцієнтів або матрицю впливу факторів.

- 12 критеріїв класифікації (рис. 2.10-2.12) є надмірно деталізованими, що ускладнює практичне застосування. Можливо було виділити основні та додаткові критерії, створити спрощену робочу версію.
- У дослідженні бракує поглибленого аналізу впливу земельної реформи в Україні на функціонально-планувальну організацію сільських територій у приміській зоні, що є важливим фактором в сучасних умовах.
- Недостатньо уваги приділено питанням енергоефективності та впровадження відновлюваних джерел енергії як складової сталого розвитку сільських територій.

Наочність ілюстрацій

- **Ефективні ілюстрації:** Рис. 2.1 - чітка структурно-графічна модель методики Рис. 2.6 - детальна карта поясів віддаленості Рис. 2.3-2.5 - порівняльний аналіз з міжнародними агломераціями.
- **Проблемні ілюстрації:** Рис. 2.10-2.12 - типологія представлена у вигляді складних схем, які важко сприймаються Рис. 2.9 - фактори впливу показані схематично без кількісних характеристик.

3. Дискусійні тези:

- Запропонована автором функціонально-планувальна модель передбачає значну роль координаційних органів, однак залишається дискусійним питання про їх інституційну спроможність та правовий статус у сучасній структурі місцевого самоврядування в Україні.
- Теза про необхідність комплексного підходу до розвитку сільських територій є безумовно правильною, проте в умовах обмежених ресурсів виникає питання про пріоритетність заходів та етапність їх впровадження, що недостатньо висвітлено в роботі.

4. Уточнення та побажання:

- Варто було б більш детально розглянути питання синергії та конфліктів інтересів між різними стейкхолдерами (місцеві жителі, дачники, інвестори, органи влади) в контексті функціонально-планувальної організації територій.
- Доцільно було б доповнити дослідження порівняльним аналізом економічної ефективності різних моделей функціонально-планувальної організації сільських територій.
- Рекомендується розширити практичну частину роботи розробкою конкретних механізмів впровадження запропонованих заходів з урахуванням можливостей державно-приватного партнерства.

- Варто розглянути можливості адаптації запропонованої моделі до інших великих міст України, визначивши універсальні та специфічні елементи.
- Виявлені ключові фактори успішного розвитку сільських територій (комплексне планування, сталість, транспортна доступність, соціальні аспекти) є цінними, але потребують більш детального алгоритму їх впровадження в українських умовах.
- Рекомендації щодо адаптації зарубіжного досвіду могли б бути більш структурованими з урахуванням специфіки різних типів територіальних громад.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не знижують загальної наукової цінності роботи, а скоріше окреслюють перспективні напрямки для подальших досліджень у цій галузі.

Відповідність дисертації вимогам **«Порядку присудження ступеня доктора філософії ...»** Дисертація Михіденко Марти Олександрівни «Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. В даній дисертації дотримані всі правила академічної доброчесності. Вона є завершеним науковим дослідженням. Отримані в роботі наукові положення і практичні результати свідчать про вагомий особистий внесок автора у науку.

Загальний висновок

Представлене дисертаційне дослідження повністю відповідає спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», оскільки розглядає питання функціонально-планувальної організації територій, що є однією з ключових складових містобудівної діяльності. Робота органічно поєднує архітектурно-містобудівні, соціальні, екологічні та економічні аспекти просторового планування, що відповідає сучасному комплексному розумінню архітектури та містобудування як галузі науки.

Дисертація "Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва" є завершеною науково-дослідною роботою, що містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу науково-практичну проблему функціонально-планувальної організації сільських територій. Робота відзначається актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю, що відповідає основним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Вважаю, що дисертація Михіденко Марти Олександрівни «Принципи функціонально-планувальної організації сільських територій у приміській зоні м. Києва» є завершеною, самостійною науковою роботою, котра відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми КНУБА з спеціальності 191 – Архітектура та містобудування, а її автор Михіденко Марта Олександрівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Рецензент

кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри Дизайну архітектурного
середовища
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Олена ЗІНОВ'ЄВА

Засвідчую підпис Олени Зінов'євої
Заступник начальника
Відділу кадрів



Теслюк